

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ
НА МОНОГРАФІЮ БЛІХАР МАРІЇ МИРОНІВНИ¹

Бисага Ю.М.,

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
Ужгородського національного університету,
Заслужений юрист України*

Сфера інвестицій є порівняно молодою галуззю української економіки, а це означає, що свої потужності вона тільки починає нарощувати, нині відбувається своєрідний етап її становлення. Іншими словами, інвестиційні відносини в Україні створюють більше запитань, проблем, аніж відповідей чи рішень. Одним із найбільш проблемних аспектів інвестиційних відносин є їх правове регулювання. Свідченням цього є наявна нормативно-правова база, покликана регулювати правовідносини, що виникають у цій галузі. Найчастіше ми стикаємося з: відсутністю визначень основних термінів та понять, які мають бути закріплені на законодавчому рівні, зі значною кількістю норм, які є або колізійними, або банкетними, що створює труднощі під час вирішення конкретних питань правового характеру, з численними нормативно-правовими актами, які регулюють відносини у даній сфері, однак часто суперечать один одному або є взаємовиключними.

Такий стан правового забезпечення галузі створює можливості для порушень закону, сприяє корупції, відлякує потенційних інвесторів, готових інвестувати в українську економіку, що безперечно матиме позитивні наслідки шляхом створення нових робочих місць та збільшення надходжень до бюджету. З огляду на сказане вище, вітчизняна правнича наука нині потребує ґрунтовного дослідження, яке б заклало основи для внесення до інвестиційного законодавства змін, викликаних як вимогами часу, так і українськими реаліями.

Власне спробою заповнити прогалини у питаннях фінансово-правового регулювання інвестиційних відносин є монографія М.М. Бліхар «Фінансово-правова природа інвестиційних відносин».

Структурно робота побудована таким чином, що читач логічно та поступово може з'ясувати проблеми правового регулювання інвестиційних відносин та побачити практичні шляхи їх вирішення. Кожен із чотирьох розділів книги розкриває певний аспект даного виду діяльності через окреслення проблем та можливостей їх вирішення шляхом формулювання визначень конкретних понять, створення класифікацій. Особливої уваги заслуговує джерельна база, якою дослідниця користувалась у своїй роботі. Це 933 наукових розвідки, які присвячені правовим аспек-

там інвестиційних відносин. Вказані дослідження є актуальними, оскільки вийшли друком упродовж кількох останніх років та відображають реальний стан інвестиційної сфери в Україні.

У першому розділі – «**Фінансово-правова природа відносин, пов'язаних з інвестиційною діяльністю**» – авторка ставила за мету окреслити загальні аспекти інвестиційних відносин, зокрема з'ясувати їх фінансово-правову природу, роль критерію публічності для виокремлення відносин інвестиційної діяльності, розглянути правову природу дотримання балансу інтересів як мети ефективного регулювання інвестиційної діяльності, охарактеризувати об'єктний та суб'єктний склад інвестиційної діяльності. З усіма поставленими завданнями М.М. Бліхар упоралася, підтвердженням чого є отримані нею результати. Наприклад, запропонований автором підхід до розуміння балансу інтересів бізнесу, держави, суспільства та окремого індивіда під час здійснення інвестиційної діяльності – з метою досягнення балансу інтересів як мети ефективного регулювання інвестиційної діяльності необхідна безперерійна та послідовна науково й законодавчо обґрунтована робота панівної верхівки країни як публічно-правового інституту з пошуку раціональних шляхів до найбільш прийняттого задоволення потреб різних верств населення й держави.

Другий розділ – «**Правове регулювання інвестиційної діяльності в бюджетних правовідносинах**» – сприяє вирішенню питань, пов'язаних із необхідністю розкриття економічного та юридичного змісту поняття «бюджетні інвестиції» як провідного елемента бюджетної інвестиційної діяльності; проведений дослідницею аналіз дає змогу класифікувати об'єкти, форми і напрями бюджетного інвестування з визначенням їхнього фінансово-правового характеру; під час аналізу процесу розвитку і становлення вітчизняного законодавства про інвестиційну діяльність стало можливим виявити особливості регулювання інвестиційної діяльності. М.М. Бліхар з'ясувала суб'єктний склад бюджетних правовідносин, що стосуються інвестиційної діяльності, та виявила особливості регулювання інвестиційної діяльності на окремих стадіях бюджетного процесу.

Одним з основних підсумків дослідження, викладеного у другому розділі, стало розроблення класифікації суб'єктів бюджетних правовідносин, що стосуються інвестиційної діяльності, за трьома

¹ Рецензія на монографію Бліхар Марії Миронівни «Фінансово-правова природа інвестиційних відносин». – Львів : Ліґа-прес, 2017. – 792 с.

групами: I група – пасивні суб'єкти – держава та адміністративно-територіальні одиниці, які безпосередньо не беруть участі в бюджетній інвестиційній діяльності, а делегують відповідним органам публічної влади свої повноваження; II група – активні суб'єкти-організатори – органи публічної влади (органи державної влади та органи місцевого самоврядування), які діють від імені держави та територіальних громад у межах своєї компетенції (уповноважені суб'єкти) або від власного імені в межах своїх повноважень (зобов'язані суб'єкти); III група – безпосередні суб'єкти – реалізатори – розпорядники та одержувачі бюджетних коштів. З метою здійснення інвестиційних програм і проєктів, які проводяться або повністю за кошти бюджету, або за опосередкованою участю держави, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів.

Метою наукових пошуків, які ставила перед собою автор дослідження у третьому розділі, що носить назву **«Правове регулювання інвестиційної діяльності в податкових правовідносинах»**, було створення класифікації податків і зборів, які сплачуються у процесі інвестиційної діяльності, дослідження специфіки процедурного регулювання податкових відносин у сфері інвестиційної діяльності, характеристика податкових режимів, які застосовують в інвестиційній діяльності, за критерієм ефективності. Мета досягнута повністю:

1) розроблено класифікацію видів податкових режимів, що застосовуються під час здійснення інвестиційної діяльності: а) загальний; б) спеціальний (системний); в) спеціальний (комплексний); г) особливий;

2) визначено такі поняття:

а) державна податкова підтримка інвестицій – комплекс державної політики у сфері інвестицій та державної підтримки інвестиційної діяльності, що надається тим видам інвестиційної підприємницької діяльності, які є суспільно необхідними;

б) податкове стимулювання інвестиційної діяльності – процес формування і реалізації податкових елементів у напрямі активізації інвестиційної діяльності задля створення сприятливих умов з метою активізації й підвищення ефективності інвестиційних процесів в Україні;

в) «особливий» податковий режим у сфері інвестиційної діяльності – система взаємовідносин між державою та інвестором, що передбачає особливий

порядок застосування загальнообов'язкових податкових платежів шляхом вилучення окремих із них або звільнення від їх сплати через законодавче закріплення відмінного від інших податкових режимів порядку визначення елементів податків і зборів, що діє протягом визначеного строку та спрямований на зменшення податкового навантаження на суб'єктів інвестиційної діяльності.

Четвертий розділ монографії М.М. Бліхар – **«Фінансовий контроль при здійсненні інвестиційної діяльності»** – з'ясовує правовий статус державних органів фінансового контролю за здійсненням інвестиційної діяльності; розкриває форми і способи здійснення контролю за інвестиційною діяльністю як комплексним поняттям, яке врегульовано нормами багатьох галузей права; характеризує нормативні і практичні процедури проведення фінансового контролю за інвестиційною діяльністю та розкриває наслідки їх застосування; досліджує правові норми, які регламентують підстави та види відповідальності за порушення порядку здійснення інвестиційної діяльності суб'єктами публічних правовідносин. Особливістю цього розділу є формування науково обґрунтованих шляхів удосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності через проведення аналізу фінансово-правових проблем інвестиційних відносин.

Враховуючи викладене вище, можна стверджувати, що монографія М.М. Бліхар «Фінансово-правова природа інвестиційних відносин» характеризується структурною впорядкованістю, повнотою та водночас доступністю викладу матеріалу і є завершеним науковим дослідженням. Висновки, отримані у процесі дослідження, мають не декларативний характер, а мають бути відображені в законодавчих актах, що регулюють інвестиційні відносини в Україні, оскільки сприятимуть законодавчому закріпленню певних визначень та понять, подоланню колізійності деяких норм, а пропонувані авторкою класифікації дадуть змогу спростити деякі аспекти процесу інвестиційної діяльності.

З огляду на реалії сьогодення, хотілося б побажати автору більше уваги приділити вивченню шляхів захисту інвестицій, розробленню їх конкретних механізмів. Це сприятиме створенню певних гарантій та можливостей захисту інвестицій і допоможе збільшити інвестиційні потоки в Україну.